

Vocea

Curatorului

*...este de multe ori neînțeleasă. Motivul este simplu: nu se cunosc foarte multe detalii despre personajul „Curatorul”. Cine este? Care este rolul lui? Ce studii are? Care sunt abilitățile sale? Unde lucrează? Cu cine lucrează? Care este raportul curator-artist? Acestea ar fi doar o parte dintre întrebările cel mai des întâlnite la care au răspuns foarte deschis **Cosmin Năsui** și **Oana Ioniță**.*

TEXT: MARIA ANDREEA GALAN
FOTOGRAFII: CLAUDIU POPESCU

Acest interviu a pornit de la o nevoie, cea de a înțelege mai bine ce presupune meseria de curator, un termen vag definit în spațiul cultural românesc. Odată identificată nevoia am căutat „(re)sursa” care să ofere informații relevante în această direcție.

LEGIMITAREA INFORMAȚIILOR

Prima (și singura) opțiune a fost Cosmin Năsui, unul dintre fondatorii platformei Modernism.ro, proprietarul Năsui Private Collection & Gallery și, evident, curator. Alături de Cosmin lucrează îndeaproape și Oana Ioniță, Project Manager și Communication Consultant. Pentru Modernism.ro mai există alți membri în echipă (pe care sper să îi cunosc cu altă ocazie), iar pentru galerie se apelează la parteneri specializați pe servicii (avocat, traducător etc.).

CONTEXTUL – PIATA DE ARTĂ CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ

Definiția curatorului nu poate porni decât de la definiția contextului și a spațiului general în care acesta lucrează, în cazul de față, piața de artă contemporană românească. După observațiile celor doi, piața de artă contemporană în România este foarte tânără, începându-și existența în 2002. Acest lucru presupune apariția galeriilor private, crearea în 2005-2006 a Muzeului Național de Artă Contemporană (făcând asocierea între muzeu și artă contemporană), apariția rețelei de ICR-uri. La toate acestea adăugându-se casele de licitație care introduc arta contemporană în tranzacțiile publice (primele licitații în exclusivitate cu artă contemporană au loc în 2002) și bienalele care încep să se organizeze și în România.

Așadar, facem o primă distincție între piața de artă contemporană, care este relativ tânără, și arta contemporană care, ca periodicitate, are o „istorie” mult mai îndelungată. Așa cum Francisc Chiariu este artă contemporană, la fel și Ciucurencu sau Călția sunt arta contemporană. Generic, am putea vorbi despre două generații de artiști contemporani! Totuși, unii preferă să folosească termenul de artă postmodernă și contemporană pentru o mai bună, și totuși, incertă, încadrare.

UMBRELA POSTMODERNISMULUI

„Postmodernismul, un termen cu accepțiuni mult prea largi, probabil pentru că este *running time*. Sunt foarte multe mici bucățele care îl compun, adică, poți să vorbești despre pictura abstractă în cadrul postmodernismului, despre noul figurativ în

arta românească sau despre *performance*”, a spus Cosmin.

CURATORUL – CINE? CE? CUM?

Terminologie. Semnificația propriu zisă a termenului de curator nu există de ieri, de azi, doar că înainte se utiliza termenul de comisar de expoziție. „Curator” este un termen relativ nou, cu numeroase semnificații, așadar, mai greu de identificat concret. Una din marile probleme asociate acestor semnificații este distingerea între curator, galerist, manager cultural etc., însă, având în vedere că ne confruntăm cu o piață tânără, un curator nu poate fi identificat cu o singură funcție. De aceea, în momentul de față un curator poate fi și evaluator de artă și galerist, spre exemplu. „Profesionalizarea pe nișă la noi nu prea funcționează, trebuie să faci mai din toate ca să te descurci și financiar și profesional,” a declarat Oana.

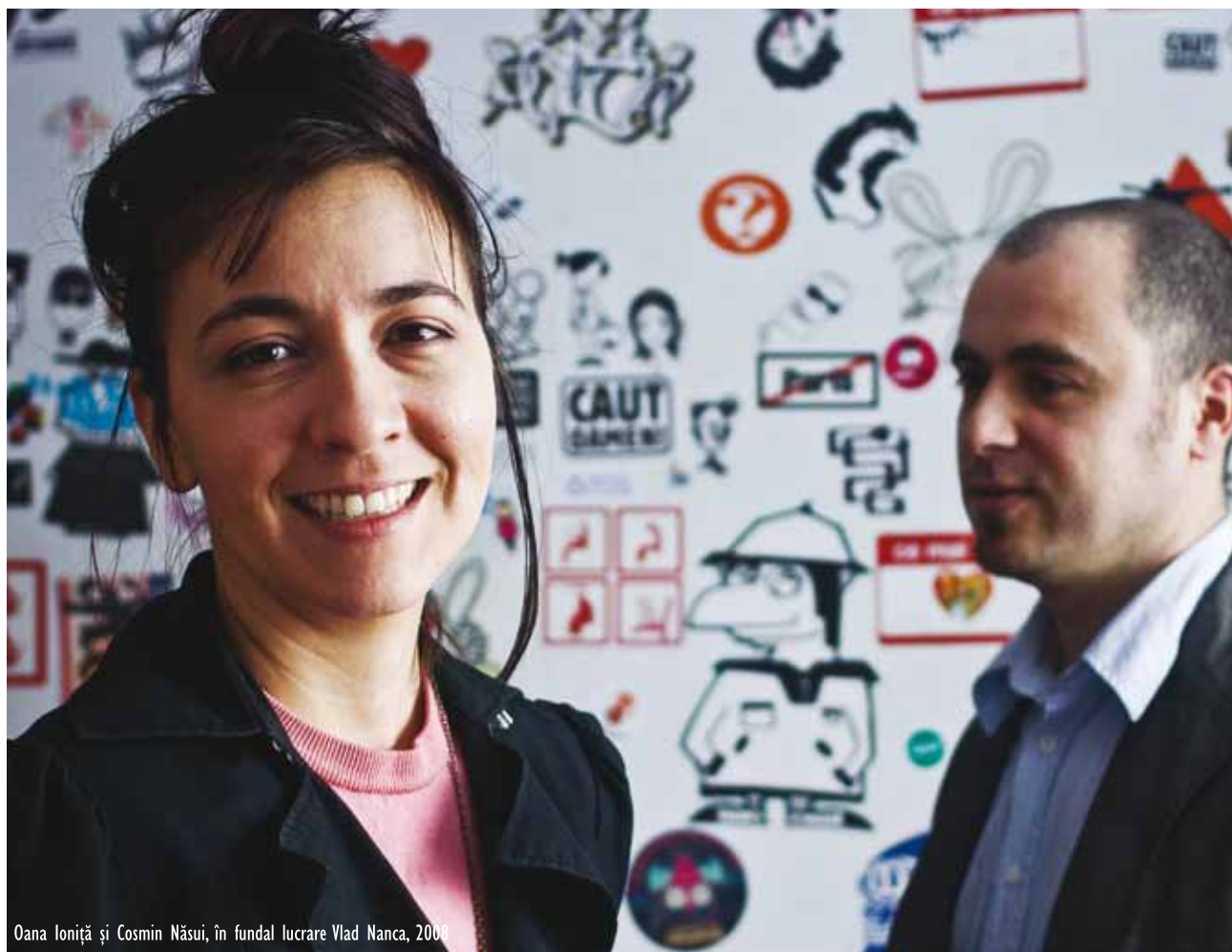
Back then. Inițial, în anii '90, exista o formă de curatori, în accepțiunea de astăzi, dar, pe care îi putem identifica mai mult cu criticii de artă. Absolvenții de Istoria și Teoria Artei, aceștia realizau cronici de artă. „Scriau, vorbeau despre expoziții, transferau limbajul vizual în limbajul cuvintelor”, neducând discuția și în zona comercială, „nu e suficient să te uiți la artă doar ca la un produs adresat doar simțurilor și să îți spui doar părerea de gust. Ci, trebuie să intervină și discuția despre cât de mult înseamnă acest gust din punct de vedere financiar,” a concluzionat Cosmin.

„Fișa postului”. Un curator este și manager de proiect, monitorizează fiecare etapă implicată în dezvoltarea unui proiect curatorial, ținând cont de o componentă esențială, timpul. Pregătirea expoziției în cadrul unei Bienale durează aproximativ un an de zile. La fel și o expoziție într-un muzeu din străinătate sau din țară.

Curatorul își construiește un sistem de gândire pe termen lung. Acesta știe că muzeele, spre exemplu, își stabilesc agendele cu un an de zile înainte. De aici, necesitatea de a cunoaște tipurile de instituții unde intenționează să expună, pornind de la spațiul acestora, resursele implicate, bugete și finalizând cu tipul de comunicare specific fiecărei instituții în parte.

Curatorul propune conceptul unei expoziții, așa cum, în cadrul Bienalei de la

Moscova, Cosmin a propus conceptul „colorând griul.” După care, artiștii propun lucrări, pe unele avându-le deja și plinuându-se pe concept sau, în cazul în care artiștii nu au lucrări care să se adapteze temei, aleg să realizeze lucrări special pentru proiect. În următoarea etapă, curatorul selectează lucrările ce vor fi incluse în proiect. Din acest punct, se adaugă rând pe rând, cărămizi

Oana Ioniță și Cosmin Nășu, în fundal lucrare Vlad Nanca, 2008

care să „fortifice” conceptul. Curatorul se asigură că proiectul propus și selectat pentru Bienală se va regăsi întocmai în cadrul expoziției. Curatorul urmărește dez-voltarea proiectului în termeni care se regăsesc și în contractele pe care acesta le semnează. În foarte puține cazuri este acceptată realizarea de modificări față de propunerea inițială mai ales că se poate ajunge la situația în care proiectul pe care curatorul l-a vândut nu coincide cu ceea ce s-a cumpărat inițial. Bani prin care este achiziționat proiectul provin, de cele mai multe ori, din partea unui fond de investiții privat sau fond regional de artă, așa cum este în Franța, iar nu din partea unui Mecena, cum era odinioară.

Curatorul, împreună cu managerul de proiect, cel puțin în cazul de față, se ocupă de toată partea organizatorică a expozițiilor. Iar aici, Oana știe foarte bine ce implică aceste lucruri: discuții nenumărate cu diferiți furnizori, transportul lucrărilor pentru expoziții în afara țării (pentru Bienale), asigurarea și securizarea lucrărilor, adaptarea la cerințele firmelor de asigurări obiecte de artă (lucrări puse în cutii de lemn, bătute în cuie etc.), atunci când este cazul, adaptarea la legislațiile țărilor din afara Europei unde urmează să expună.

Curatorul trebuie să cunoască totul despre cariera anterioară a artistului cu care ajunge să lucreze, piețele pe care a vândut, prețurile la care au fost vândute lucrările și prețurile la care sunt revândute, odată ce lucrările respective reintră pe piață.

Curatorul îl „educă” pe artist spre un sistem ideal de etică profesio-

nală, se semnează un contract al cărui termenii trebuie respectați atât de artist, cât și de curator, ținând cont de aceeași componentă esențială, timpul. Un proiect curatorial durează și un an de zile, timp în care pot să apară numeroase impedimente de natură organizatorică sau umană ce ar putea sta în calea desfășurării proiectului curatorial. Curatorul realizează atât o evaluare estetică a operei unui artist, înțelegând ce este potrivit să ajungă la un anumit colecționar, cât și o evaluare financiară viabilă, mai ales că, de multe ori, prețul nu îl face artistul sau curatorul, ci piața, prin piață înțelegând un colecționar, un muzeu care validează prețul final. Prețul ales nu trebuie să intoxice viitoarele prețuri.

TIPURI DE DIALOG

Curator-artist. Practic, acest dialog este primul care trebuie să aibă loc pentru a se ajunge la celelalte tipuri de dialog. Curatorul propune o temă, o tehnică nouă, dimensiuni noi, un concept care va fi redat din punct de vedere vizual de către artist. Curator-investitor. Discuția despre investiția colecționarului în artă pornește de la investiția curatorului în artist (timp-contract cu artistul pe trei ani de zile, expoziții în spații prestigioase, viitoare expoziții). Într-un final, investiția curatorului este argumentul prin care investitorul înțelege cum lucrarea achiziționată va căpăta valoare în timp, investiția putând fi recuperată. Curator-colecționar, curatorul intermediază achiziția de lucrări de artă pe care colecționarul pasionat de artă dorește să le dețină în colecția sa.

PUBLIC VIZITATOR

VERSUS PUBLIC CUMPĂRĂTOR

Curatorul, în sistemul pe care și l-a creat, face o distincție importantă între public vizitator și public cumpărător, două entități care nu se suprapun aproape niciodată.

Pentru publicul vizitator se organizează expoziții în spații publice importante, așa cum este Palatul Mogoșoia sau MNAC. Aceste spații, și multe asemenea lor, au beneficiul prestigiului, al identității istorice, al rețelei proprii de vizitatori care se răsfrâng pozitiv, într-un final, asupra identității artistului, realizându-se astfel chiar un transfer de valoare.

Pentru publicul cumpărător, o expoziție de 200 de persoane nu este eficientă. Curatorul nu are timp să îi explice, să îl ajute să găsească lucrarea pe care o dorește, să îi explice mecanismele de investiție în opera de artă. Publicul cumpărător înseamnă, de fapt, pe de o parte, cei care cumpără arta, odată ce au înțeles că o pot transforma în lichidități, pe de altă parte, cumpărătorii profesioniști care își doresc anumite opere de la anumiți artiști.

Cosmin Nășui cu lucrarea lui Aurel Tap, DOITSCH PROIEKT - WT2hands, 2008, acrylic on canvas, 150 x 150 cm

PROMOVARE CULTURALĂ

VERSUS PROMOVARE FINANCIARĂ

Curatorul are foarte bine definite mesajele pentru fiecare artist în parte, știe cui să se adreseze și cum. De aceea, distincția promovare culturală-promovare financiară este absolut relevantă. Cea dintâi se referă la participarea la Bienale, expoziții în muzee, expoziții în spații culturale de prestigiu.

Cea de-a doua se referă la evenimente private, asocierea cu evenimente asemănătoare, căutarea și găsirea de grupuri profesionale interesate. Promovarea culturală reprezintă investiția pe termen lung în promovarea financiară. Participarea la Bienale, în expoziții în străinătate nu face decât să crească valoarea în timp a artistului.

DE FINAL

Ceea ce ați citit până acum nu reprezintă decât o mică parte din ceea ce înseamnă meseria de curator. De aceea, vă invit cu drag să discutați voi înșivă cu Oana Ioniță și Cosmin Nășui și să urmăriți site-ul Asociației Paspартu (www.asociatiapaspартu.ro) unde veți regăsi interviul integral. ▶